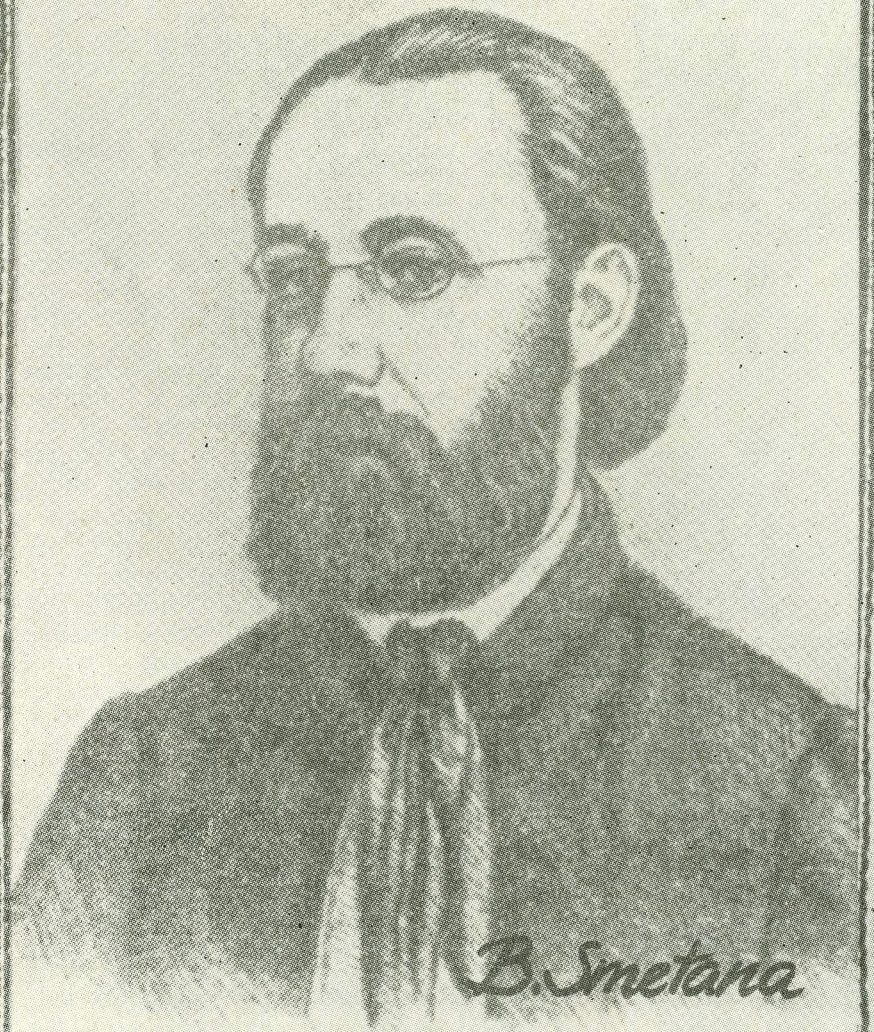

B.Smetana
ooper

"Müüdnud mõtsja"

B. Smetana

I vaatus

Kirmesel lõbutseva talurahva hulgas pole Mařenkal ja Jenikul just erilist pidutuju: Mařenkat kositakse rikka Tobiaše Micha äbarikust pojale. Neiu ei suudaks loobuda oma vaesest, töökast sulasepoisist, kes, nagu pealegi selgub, on orb ja võorasema kurjuse eest kodust lahkunud. Mařenka ja Jenik vannuvad teineteisele igavest truudust.

Kosjasobitaja Kecal kiidab kogu oma osavusega Mařenka vanematele nende tulevast väimeest Vašekit. Poissi ennast miskipärast pole ning Krušina ja Ludmila kõhklevad. Seepärast peab Kecal Krušinale meelde tuletama, et ta on Michale võlgu ja võlgnikuna töötanud oma tütre anda Micha pojale naiseks.

Vanematega tuleb Kecal kuidagi toime, tütreaga ei kuidagi. Mařenka keeldub otsustavalt Vašekist, kuid kosjasobitajal on uus manööver varuks: ta kavatseb Jenikuga rääkida.

II vaatus

Kõrtsitoas algab Jeniku ja Kekali kohutamine üsna süütult. Noormees tõstab õllekannu armastuse, kosjatar k raha terviseks.

Vahepeal kohtab Vašek Mařenkat. Tüdruk paneb omadki kavalused mängu. Nähes Vašekit, kes Mařenkat ei tunne, ütleb enese olevat lihtsalt mingi külapiiga, kellel kenast peigmehest südamest kahju. Ta teadvat kindlasti, et Mařenkast saaks tige ja petis naine, kes viiks Vaški peagi hauda. Kosigu Vašek parem üks teine neiu, kes üsna Mařenka moodi ja aina ihkab Vašekit. Kohtlast peigmeest on üsna kerge veenda. Ta hakkabki uuest pruudist unistama.

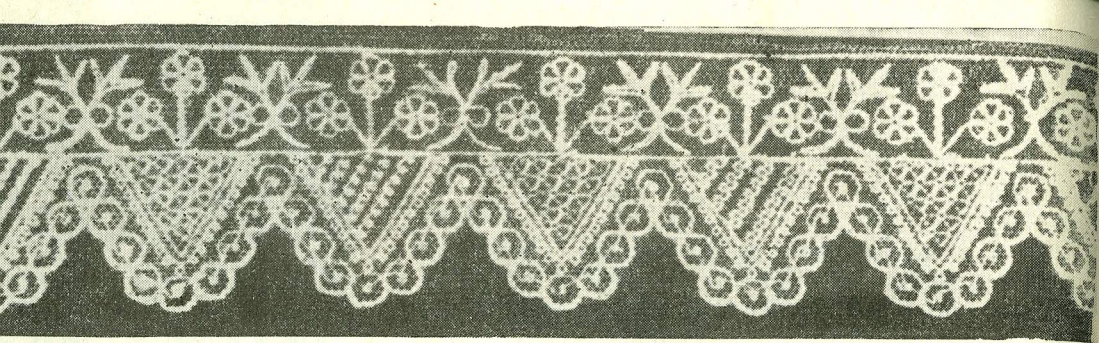
Kecal asub Jeniku suhtes otsustavale pealetungile: pakub talle teist, rikast mõrsjat ja palju raha kahjutasuks. Jenik tõrgub üsna kaua. Kuulnud lõpuks, et Mařenkat kositakse Vašekile, on ta ootamatult nõus neiu loobuma. Pruudi müügi leping koostatakse selliselt, et Krušina Mařenkaga tohib abielluda vaid Tobiaše Micha poeg, kusjuures isa Micha rahalised nõudmised Mařenka isa vastu loetakse kustutatuiks. Mõlemad mehed on lepingu sõlmimisega üpris rahul, külarahvas aga, teadagi, nõrdinud.

III vaatus

Elumuredest juba üsna muserdatud Vaški rõõmuks saabub külasse rändtsirkus imeväärse eeskavaga. Tsirkuse baleriin Esmeralda saab Vaški üsna kiiresti nõusse asendama purjujäänud Frantat tantsiva karu osas. Kui Micha ja Håta tahavad Vašekile pruuti tutvustada, jookseb Mařenka poolt «töödeldud» poeg hirmunult minema.

Kecalilt müügilepingust kuulates ei suuda Mařenka seda uskuda. Ka lepingut ennast nähes keeldub neiu ikkagi Vašekiga abiellumast. Ta on Jenikule jäävvalt truu! Vastuseks vanemate palvetele ja veenmistele palub Mařenka endale mõtlemisaega ja meenutab möödunud õnne. Kui Jenik ise Kecaliga sõlmitud lepingu ehtsust tõendab, satub Mařenka meeleheitmesse. Nüüd lubab ta isegi Vašekiga abielluda ja keeldub kuulamast Jenikut.

Lõpuks selgub, et ka Jenik on Micha poeg — selle esimesest abielust — ja tal on nii südame kui ka lepingu järgi õigus Mařenka käele. Kecal jääb kogu küla naerualuseks ja Vaški tegudest on näha, nagu ütleb isa Krušina, et «poisil on pisut viga».

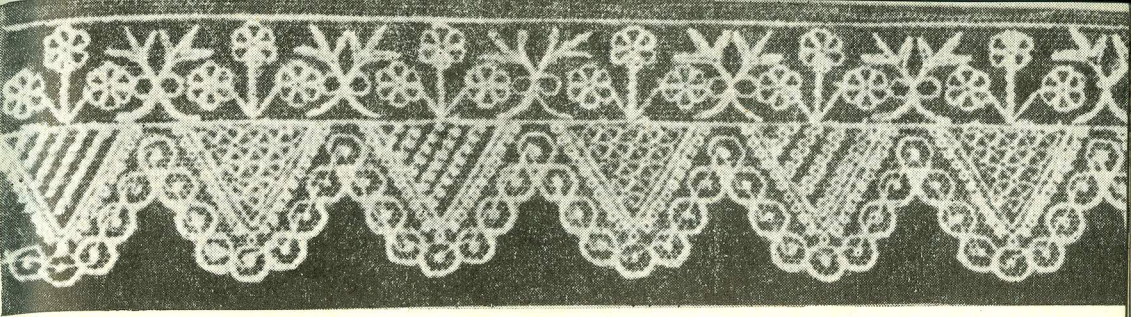
«Enam kui keegi teine olen tundnud elu kibedust, kuid mulle on osaks saanud ka kauneid, imelisi ja isegi ülevaid hetki».

B. Smetana

BEDŘICH SMETANA (2. III 1824 — 12. V 1884) nimega on Tšehhi muusikakultuuris seotud väga palju. Tema on rahvuslikule koolkonnale aluse panija sajanditepikkuses Tšehhi muusika arenguloos, talle kuuluvad esimesed ülemaailmselt tunnuks saanud Tšehhi ooperid. Elu lõpuni võitles ta Tšehhi rahvusliku muusika olemusõiguse eest — heliloojana, pedagoogina, dirigendina. See tegevus langes ühte tšehhide möödunud sajandi keskel alanud poliitilise ja kultuurilise ärkamisega ja Smetanal polnud kerge oma missiooni täita. Rahvas toetas teda, kuid Austria keisririigi kivinenud atmosfääris leidis ka piisavalt toetavaid jõude ametnike ja kunstis kaalukat sõna omavate isikute hulgas.

B. Smetana sündis lugupeetud õllepruuli ja tündersepa perekonnas. Väljamurdmine käsitöölise auväärsest elu ettemääratusest ning kutseliseks muusikuks saamine nõudis suurt kindlameelsust ja tõi kaasa kauaaegse puuduse. Ta elus oli vähe püsivat. Tihti vahetusid elu- ja töökohad. Aastail 1848—1874 oli ta väikese muusikakooli omanik Prahas, Göteborgi (Rootsi) filharmooniaühingu juht, kontserteeriv pianist Tšehhoslovakkias, Saksamaal, Hollandis, Praha Ajutise Teatri peadirigent jne. Haigused ahistasid Smetana lähemaid omakseid ja ta kaotas noorelt oma esimese abikaasa ja kaks last. Ise elas ta kümme viimast eluaastat kurdina. Ometi ei taganenud ta iialgi oma ideaalidest, suutis kirjutada väga palju muusikat arvukates žanrides ja jagada oma kunstiga inimestele soojust, tundeülevust, rõõmu.

Smetana eeskujudeks on olnud Mozart, Beethoven, Schumann, Wagner ja eriti Liszt, kelle fenomenaaalsest pianismi, rahvuslikkuse taotlusi ja loomingu uudust ta piiritult austas. Lisztist otseselt inspireerituiks võib lugeda Smetana programmilisi sümfoonilisi poeme «Wallensteini laager» (Schilleri),

«Richard III» (Shakespeare'i) ja «Jaarl Håkon» (Ellenschlegeli järgi), samuti klaverifantaasiaid rahvaviiside teemadel. Tšehhima ajaloole ja loodusele on pühendatud ta kuuest sümfoonilisest poemist koosnev tsükkel «Minu kodumaa», nende hulgas ülipopulaarne «Vltava». Kapitaaalseima osa tema loomingust moodustavad ooperid: «Brandenburglased Tšehhias» (1866), «Müüdüd mõrsja» (1866), «Dalibor» (1868), «Libuše» (1872), «Kaks leske» (1874), «Suudlus» (1876), «Saladus» (1878), «Kuradisein» (1882), «Viola» (1883, lõpetamata).

Smetanast ulatub areng XX sajandi Tšehhoslovakkia muusikasse. Leoš Janáček, kes kasvas Smetana ajastul ja kellest sai Tšehhi nüüdismuusika rajaja, on öelnud: «On teid, mida mööda kõndides tead, keda kohtad. Ma väldin neid, välja arvatud see, kus liigub Smetana mõte. Oleks naiivne luua teist «Müüdüd mõrsjat», teist «Minu kodumaad». Kuid nende kõrval on head kasvuruumi uutele: Smetana teoste vari ei lämmata noori võrseid».

